

Predsednica Republike Slovenije

NATAŠA PIRC MUSAR

**Slavnostni govor
predsednice Republike Slovenije Nataše Pirc Musar
v Parlamentu Republike Albanije**

Tirana, 23. maj 2024

Spoštovani predsednik gospod Bajram Begaj,
spoštovana predsednica parlamenta gospa Lindita Nikolla,
spoštovane poslanke in poslanci, gospe in gospodje!

Ne morem si kaj, da ne bi opazila, da več kot 35 odstotkov članstva v vašem parlamentu predstavljajo ženske. V Sloveniji jih je več kot 38 odstotkov. Vaša predsednica parlamenta je ženska. Tako kot pri nas. Močno zastopstvo žensk imate v vladi. Tudi pri nas je tako. Sem pa zelo vesela, da ne samo v teoriji, ampak tudi v praksi, v svet pošiljamo pomembno sporočilo: samo skupaj lahko gradimo uspešne družbe in države.

Izjemno počaščena sem, gospa predsednica, da ste me povabili, da lahko spregovorim nekaj besed pred tem uglednim zborom. Svet, v katerem živimo, je poln izzivov. Žal tudi takih, ki do temeljev pretresajo norme in vrednote, v katerih smo bili vzgojeni in za katere si prizadevamo, da bi jih bili deležni tudi naši otroci. V mednarodni skupnosti je čedalje bolj doma nasilje, ne mir. Vsi skupaj smo bili pretreseni, ko smo izvedeli za poskus atentata na slovaškega premierja Fica. Moja dobra prijateljica in ugledna političarka Zuzana Čaputova, ki se poslavlja z mesta predsednice Slovaške, je dejala, in strinjam se z njo – ni bil napaden samo politik, napadena je bila demokracija kot način življenja. Zato je na take incidente treba gledati širše – so del skrb vzbujajočih sprememb v mednarodni skupnosti z nepredvidljivimi posledicami za vse, kar opredeljuje civilizirani svet.

To, kar nas opredeljuje, to, kar smo, in k čemur moramo stremeti, so trije ideali: poleg demokracije še ohranitev svobode in človekovega dostojanstva. Brez tega ni človeka vrednega življenja. In v tem kontekstu je mednarodna skupnost na prelomnici med dobrim in zlim. »Dobro« v mednarodni skupnosti pomeni sodelovanje, delitev dela, medsebojno spoštovanje in vključenost. »Zlo« v mednarodni skupnosti pa pomeni slepo sledenje lastnim ciljem, ne oziraje se na druge in ne oziraje se na sredstva, kako te cilje doseči.

Človekovo dostojanstvo v nas, dostojanstvo za vse, dostojanstvo okolju, ki nas obdaja.

01 478 12 09, gp.uprs@up-rs.si, Erjavčeva 17, SI-1000, Ljubljana

Spoštovane poslanke in poslanci – zlu se je treba postaviti po robu. Živimo v času hudih globalnih kriz, kot so podnebne spremembe, nejasni odnosi med velesilami, čedalje večje razlike v razvoju, pa tudi težka regionalna vprašanja, kot je smer razvoja Evropske unije. En sam način obstaja, kako se lotiti teh izzivov, da bomo ohranili tiste norme in vrednote, o katerih sem govorila. V športnem žargonu bi rekli: ekipno delo. Multilateralizem je pot k reševanju globalnih problemov. Če se jih bomo lotili vsak zase, se ne bomo mogli izogniti težkim vprašanjem, celo grožnjam naši suverenosti.

Vprašati se moramo, ali je poudarek na bilateralizmu kot primarnemu načinu komunikacije med državami pot k napredku. Pred močnim sogovornikom smo male države ranljive, v okviru multilateralnega foruma pa je naš glas močnejši. Če kdo, potem Albanija to razume glede na nedavno izkušnjo članstva v Varnostnem svetu. Vprašati se moramo, ali bomo popuščali diktatom držav, ki želijo uveljavljati zgolj svoje interese na račun drugih. Ali bomo popuščali državam, ki z dejanji in demonstrativno, celo teatralno, z govorniškega odra cefrajo Ustanovno listino Združenih narodov? Ali pa bomo spoznali, da so taki vzorci obnašanja zastareli, zgodovinsko gledano dokazano neučinkoviti in ne prispevajo k ohranjanju mednarodnega miru in varnosti. Na žalost se moramo še vedno spopadati z relikti nazadnjaškega obnašanja. Agresija Rusije nad Ukrajino je nam najbližji primer. Stališče moje države je jasno: Ruska federacija je grobo poteptala celotno povojno mednarodno ureditev. To, da država, ki nosi posebno odgovornost za ohranjanje mednarodnega miru in varnosti, želi odvzeti ozemlje sosednji državi in po možnosti tudi preoblikovati njeno politično usmeritev, je zavržno. Razmere v Ukrajini so težke. Zdi se, da Rusija izkorišča trenutno vojaško premoč in nima nikakršnega namena prenehati agresijo. Zaveznice Ukrajine pa čedalje bolj razmišljajo o tem, da Ukrajini ne bo mogoče pomagati brez neposrednega spopada z Rusijo. V Evropi je vojaška retorika dandanes nasploh zelo glasna, kar skrbi izkušene diplomate. Nekateri med njimi menijo, in sama se strinjam z njimi, da je ta trenutek vsaj toliko kot novo orožje za Ukrajino dobrodošla vsakršna mirovna pobuda, ki bi dala diplomaciji možnost. Več bo pobud, manj bo govora o tem, da je edina rešitev konflikta vojaška.

Zdi se mi, da se o vlogi diplomacije v tem konfliktu dejansko še premalo pogovarjamo. Nekaj mirovnih pobud je že bilo predstavljenih. Prihajajoča mirovna konferenca v Švici je velik korak v smer epiloga te evropske tragedije. Res pomemben napredek v pogajanjih pa bo dosežen šele takrat, ko se jih bosta udeležili tako Ruska federacija kot Ukrajina in kjer bo Ukrajina enakovredna partnerka.

Vodstvo Ruske federacije sicer govori, da je kot izhodišče za pogajanja treba upoštevati »realnosti na terenu«. Toda ruske oblasti se morajo zavedati, da to niso edine realnosti. Realnost je tudi, da je Ruska federacija agresorska država, ki grobo krši Ustanovno listino Združenih narodov in hkrati zlorablja določila Ustanovne listine za lastne interese. Realnost je tudi, da bi vsako popuščanje agresorju pomenilo zgled za še kako drugo državo na svetu, ki bi utegnila imeti enake, agresorske namene. Ta

izhodišča morajo spoštovati vsi udeleženi v konfliktu. Naloga evropske in svetovne diplomacije pa je pri državah v konfliktu doseči, da do tega pride. S tem bo najbolje odgovorila na čedalje vplivnejšo vojaško retoriko na našem kontinentu.

Ta in drugi konflikti morajo seveda dobiti tudi sodni epilog vsakič, ko so v spopadih izvršena dejanja, ki navajajo na sum zločinov proti človeštvu. To ne velja samo za vojno v Ukrajini. To velja tudi za grozodejstva, ki jih v Gazi izvaja Izrael, in za terorizem Hamasa ter za vse druge konflikte tega sveta, recimo v Sudanu. Kot pravnica in borka za človekove pravice sem na to še posebej občutljiva. Vztrajati moramo, da se pobijanje prepreči tukaj in zdaj. Vztrajati moramo, da so domnevno odgovorni za zločine proti človeštvu strogo kaznovani v primeru, da jim je krivda dokazana, in to ne glede na regijo ali državo, od koder prihajajo. Če pri tem ne vztrajamo, potem se moramo resno vprašati, kakšen smisel imajo mednarodne sodne institucije. V tem kontekstu naj izrazim iskreno zadovoljstvo, da se je tudi Albanija v začetku tega leta pridružila podpisu Ljubljansko-haaške konvencije o mednarodnem sodelovanju pri preiskavah in pregonu genocida, hudodelstev zoper človečnost, vojnih hudodelstev in drugih mednarodnih hudodelstev.

Spoštovane poslanke in poslanci,

nazaj k Evropi. Vprašati se utegnemo, zakaj tak poudarek na globalnih temah, če pa živimo v Evropi in imamo dosti svojih problemov. Moj odgovor je jasen: glede na naravo izzivov, s katerimi se soočamo, se moramo izvleči iz okvirov običajnega, evrocentričnega gledanja na svet. Naša prizma mora biti drugačna. Moramo se bistveno bolj zavedati dejavnikov in okoliščin, ki nas ogrožajo od zunaj. In če nam to uspe, če teh dejavnikov ne bomo podcenjevali, potem bomo morda spoznali, da ne samo da živimo v Evropi, ampak da moramo narediti ogromno, da Evropsko unijo dogradimo tako, kot so si jo zamislili njeni ustanovitelji: trdno navznoter in trdno navzven. Le tako lahko postanemo kredibilen in spoštovanja vreden zunanjepolitični akter. Če želimo Evropejci imeti konkreten vpliv na dogajanja v svetu, moramo sogovornike vsak dan znova prepričati, da za stališči »Bruslja« stoji pol milijarde ljudi. Za nas velja samo en moto, naj ga ponovim v jeziku, ki ga razume večina sveta: United we stand, divided we fall.

Evropske volitve bodo pomemben kazalnik smeri, kamor Evropa želi iti. Takrat bo bolj predvidljiva prihodnja dinamika evropskega integracijskega procesa, tudi glede Zahodnega Balkana, ki nas vse skupaj seveda še posebej zanima. Charles Michel je lani na Blejskem strateškem forumu dejal, da bi tako EU kot države kandidatke morale biti pripravljene za članstvo do leta 2030. Tej izjavi je sledilo veliko skepticizma, češ ali bodo vse kandidatke kos temu izzivu. Sama bi dodala, da je del problema tudi Evropska unija – bodo države članice kos temu izzivu? V vsakem primeru za vse, države članice in nečlanice, velja: Evropska unija brez Zahodnega Balkana ni Evropska unija. Zato se je za čimprejšnje članstvo te regije treba aktivno zavzemati.

In Slovenija to tudi počne. Po našem mnenju Albanija izpolnjuje pogoje za odprtje prvega sklopa pogajalskega procesa. Menimo, da se Albanija lahko uveljavi kot primer, kako se spopasti s težkimi izzivi izpolnjevanja vstopnih pogojev. Albaniji je zato treba omogočiti, da dokaže, ali je lahko še ena svetla točka v zgodovini evropskega integracijskega procesa.

In za konec, spoštovani predsednik, spoštovana predsednica parlamenta, spoštovani poslanci, gospe in gospodje, še o bilateralnih odnosih. Ti odnosi so pristni, prijateljski, topli. Slovenija se že veseli dne, ko bo lahko pozdravila Albanijo med državami članicami Evropske unije. Na tej poti lahko državi poskrbita, da bo njuno sodelovanje še tesnejše in da bosta izkoristili številne potencialne, predvsem na gospodarskem področju. Trgovina med državama raste, a je še vedno zelo skromna – le nekaj več kot 100 milijonov evrov. Nujno je, da se gospodarstveniki obeh držav večkrat srečajo in bolj povezujejo.

Obe državi povezuje tudi sodelovanje predsednikov držav v okviru procesa Brdo-Brioni. Vesela sem, da smo lani, po dveh sušnih letih, sprejeli pomembno deklaracijo. V njej smo, poleg jasno opredeljene evropske perspektive, načrtali dve temi, ki združujeta države udeleženke procesa kljub političnim razlikam: varstvo okolja na eni in položaj mladih na drugi strani. Na prihajajočem srečanju, ki bo v oktobru, si obetamo nadaljevanje te razprave. Bodite prepričani, da bova s predsednikom Begajem dejavna udeleženca teh razprav.

Spoštovani,

Albanijo krasijo številni izjemni posamezniki, pa naj izpostavim veliko skromno žensko, ki je za seboj pustila mogočno sled in sporočilo o pomenu dobrih dejanj, plemenitosti in sočutja – mater Terezo. In naj omenim mogočno pero albanske književnosti, pisatelja Ismaila Kadareja. Kadare je o regiji nekoč dejal: »Dokazati moramo, da je prijateljstvo med balkanskimi narodi možno. Postal je moderno, da se ob prepirih in delitvah med narodi takoj vzame za negativen zgled prav Balkan. Temu se moramo upreti in si skupaj prizadevati za drugačno podobo regije. Pri tem moramo sodelovati. Vsi stanujemo v isti hiši, na Balkanskem polotoku.«

Slovenija, ki leži na severni meji Balkanskega polotoka, in Albanija, ki leži na jugu regije, sta partnerici in zaveznici.

Sta zaveznici pri spodbujanju solidarnosti in zavezanosti evropski ideji in evropskim vrednotam.

Sta državi, ki sodelujeta in spodbujata k sodelovanju druge. Kajti sodelovanje je močnejše od hujskanja.

Hvala predsednici za povabilo in vam za vašo predanost evropskim vrednotam in evropski ideji. Ideji sodelovanja in solidarnosti.

Hvala lepa vsem, ki verjamete v Evropo in njene vrednote ter v poslanstvo OZN.